

Poselstwo Polskie w PRADZE

Nr. 654/30.

4

ŚCIŚLE TAJNE!
Trzymać pod zamknięciem

Opracowanie kwestji ukraińskiej emigracji w CZECHOSŁOWACJI.

Charakterystycznym objawem w życiu politycznym ukr. emigracji w CZECHOSŁOWACJI w r. 1929 było tworzenie "rządów ukraińskich".

Aż cztery grupy powołały do życia nowe "organy centralne" usurpujące sobie prawo do "wyłącznego reprezentowania ukr. narodu" i prerogatywy rządowe.

Nowotwory te - bazujące na istniejącym oddawna wśród Ukraińców tutejszych przekonaniu o konieczności utworzenia organizacji obejmującej wszystkie partje ukraińskie - a więc rodzaju głównego kierownictwa /próby takie czynione niejednokrotnie zawsze się rozbiły/ - powstawały z pobudek czysto osobistych z żądzy czci i honorów grona osób i dla tego uważać je można za dowód dalszego postępu demoralizacji wśród większości emigracji ukraińskiej. Twórcy nowych "rządów" nie posiadali przeważnie żadnych danych ku temu, żadnych realnych podstaw; miast skupiać, jeszcze bardziej rozbijali i kompromitowali Ukraińców.

Pierwszymi, którzy wystąpili z nowym "rządem" byli zwolennicy "Połtawca Ostranyci", Horbaniuk i Biłous-Sawczenko. Przy pomocy czeskich obywateli OLIWY i DOSTALA ogłosili oni manifest, donoszący o ukonstytuowaniu się "tymczasowego rządu ukraińskiego Kozactwa". Po nich zorganizował M. Szapował eserowską "Narodną Ukraińską Radę, a grupa Gałagan Makarenko - Trutenko - "Ukraińską Nacjonalną Radę za kordonem" /z.z. "Dyrektorjum"/.

Operetkowy "Rząd" Biłousa i Horbaniuka przestał istnieć wkrótce, zaś wyłączną działalnością obu "Rad" zdaje się być wzajemne zwalczanie się.

Jedyną poważną organizacją o charakterze "rządu" jest - powstały również w r. 1929 - zarząd grupy ukraińskich nacjonalistów t.zw. "Prowid ukraińskich nacjonalistów".

Zanim przystąpię do omówienia ważniejszych wydarzeń w tonie poszczególnych grup, pragnę zwrócić uwagę na ogólne spostrzeżenia poczynione w roku 1929. Zaobserwowano mianowicie:

- 1/ Stałe zmniejszanie się wpływów i znaczenia grup lewicowych, natomiast wzrost powagi skrajnej prawicy t.j.ukraińskich nacjonalistów, zjawisko spowodowane moralnym upadkiem i brakiem pieniędzy u pierwszych zaś wyteżoną działalnością, dyscypliną i ideami u drugich.
- 2/ Stopniowa likwidacja akcji zapomogowej i odsunięcie się czesł.M.S.Z. od wodza ukraińskich eserów M.Szapowała, a w związku z tem poważne zachwiania jego pozycji.
- 3/ Zupełną bezczynność przychylniej nam grupy "Unrowców".

I. Ukraińscy Eserzy.

Jak już wyżej wspomniałem i jak donosiłem w specjalnych raportach wódz tej grupy M.Szapował utracił względy i poparcie finansowe czesł.MSZ.Wykorzystując osłabienie swego wodza, niezadowoleni towarzysze partyjni, bracia Leonid i Grzegorz Klimenko, Mezenciw, prof.Szwec, Kulikowski, Hreczyszkin i inni wszczęli pod koniec 1929 r.przeciw Szapowałowi ostrą kampanję.W ten sposób grupa ukraińskich eserów rozbiła się na dwa obozy.

A. "Ukraińska Narodna Rada " pod przewodnictwem Szapowała.

Wskutek akcji opozycji Szapował stracił wpływy na własne instytucje, jak : "Ukr.Wszechprofesjonalny Związek Robotniczy", "Ukraiński Komitet" i t.p. W jego rękach pozostała jedynie "Ukr.Narodna Rada", do której przyłączyli się zwolennicy b.odłamu Kobierskiego, reprezentowanego obecnie przez Paliwodę i Bohackiego, tudzież jeden oddział /praski/ "Robotniczego Związku".

Przed rozbiciem się partji Szapował utrzymywał stosunki z "łuhami" w Polsce.Stworzył w Pradze oddział "łuhu" będący członkiem "Socjalistycznej Międzynarodówki Sportowej".Pozostawał w stosunkach z amerykańskimi grupami ukraińskimi /Obrona Ukrainy/, pod wpływem których miał podobno zwrócić się do Rządu czesł.z memorandum o stosunkach na Rusi Podkarpackiej.Wynikiem tego kroku miało być całkowite usunięcie się czesł.M.S.Z.od jego grupy.

"Nowa Ukraina" przestała wychodzić.Obecnie Szapował wydaje

nieperjodyczne pismo "Ukraiński Robotnik", jako organ oficjalny wier-
nego mu praskiego oddziału "Ukr. Wszechprofesjonalnego Związku Robotni-
czego".

B. Pozycja przeciw Szapowałowi.

Pod przewodnictwem wyżej wymienionych braci Klimenko, Mezen-
ciwa, Szweca, Kulikowskiego, Hreczyszkina i innych wszczęła w jesieni
1929 ostrą akcję przeciw swemu dotychczasowemu szefowi partyjnemu.
Opanowała "Ukraiński Komitet" /na czele którego stanął prof. Szwec/ "Ukr
Wszechprofesjonalny Związek Rob." /oprócz praskiego oddziału/. Do akcji
przyłączyła się grupa Gałagana /Ukr. Nacjonalna Rada za kordonem/ oraz
częściowo nacjonałiści, pragnący wyzyskać zamieszki wśród eserów dla
swych celów.

II. Prowid Ukraińskich Nacjonalistów.

Najważniejszym wydarzeniem w tej grupie był kongres wie-
deński na którym ustalono wytyczne organizacji i działalności. Rok 1929
był wypełniony wykonywaniem tego programu. Nacjonałiści pracowali nad
rozszerzeniem swej organizacji, nawiązaniem stosunków z krajowymi
związkami i założeniem grup. W tym celu wybitniejsi członkowie "Prowidu"
/Kożewnikow i Kostariw/ występowali z odczytami w Niemczech, Francji,
Belgji i t.d., gdzie powwtały ich gniazda.

Prezes "Prowidu" i szef "UWO" pułk. Konowalec odbył podróż
do Ameryki.

Pod koniec 1929 r. "Prowid" nabył pismo "Ukr. Hołos" w Prze-
myślu. "Ukr. Hołos" wychodzi, jako tygodnik pod redakcją Zenona Połeńskie-
go.

Miesięcznik "Rozbudowa Nacji" wychodził nadal w Pradze
/czasami z opóźnieniem/, pozatem nacjonałiści wydali kilka broszur treść
antypolskiej. "Prowid" dostarczał materiałow dla wychodzącego w Berli-
nie czasopisma "Osteuropäische Korrespondenz".

"Prowid" pracuje stale nad dalszym rozwojem swych organizacyj i stara się pozyskać wpływy na inne stowarzyszenia, związki i komitety ukraińskie w Czechosłowacji. Akcja ta ma pewne widoki powodzenia.

"Prowid" jest, po upadku eserów, jedyną organizacją ukraińską w Czechosłowacji, przedstawiającą siłę i mającą widoki dalszej egzystencji, a może nawet rozwoju.

III. "Ukraińska Nacjonalna Rada za kordonem".

Organizacja niepoważna, kierowana przez Makarenkę i Gałagana, skompromitowana działalnością awanturnicznych osobników. Po dłuższym okresie bezczynności rozwinęła pewną działalność, wykorzystując akcje opozycji przeciw Szapowałowi.

Pod wpływem tej grupy znajduje się "Ukraińska Hromada w Czechosłowackiej Republice", zadaniem której ma być opieka nad emigrantami. Na jej czele stoi Gałagan.

IV. Republikańsko-demokratyczna Partja /UNR/.

Działalność - jak wyżej wspomniałem - znikoma. Najważniejszym wydarzeniem w łonie tej grupy był praski zjazd jej kierowników.

V. Ukraińska Socjalno-demokratyczna Partja.

Kierowana przez Mazepę i Fedenkę. Rozwijała pod koniec roku pewną działalność. Wydała dwa numery pisma "Socjal-demokrat". Występuje od zjazdu UNRowców przeciw tej grupie.

VI. Hetmańcy / Skoropadski /

Przedstawiciel w Czechosłowacji Aleksander Szapował: Bez zmian.

VII. Kubańcy.

Rozwijali nieznaczną działalność.

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

VIII. Komuniści.

Przeprowadzali reorganizację. Działalność bardzo silna. W Czechosłowacji odbyło się około 300 zebrań, na których brali udział emisariusze z Ukrainy. Takich wizyt miało być do 60.

=====

Reprezentanci emigracji ukraińskiej brali udział w zjazdach międzynarodowych, odbywających się w Czechosłowacji, jak np.: w zjeździe przyjaciół zjednoczenia Kościoła rzym. kat. i wschodniego, słowiańskich filologów, konferencji "Socjalistycznej Sportowej Międzynarodówki" itp.

Z organizacji studenckich największą działalność rozwijał "Cessus". Jego delegaci uczestniczyli w międzynarodowych studenckich kongresach.

W 1929 r. wychodziły w Pradze następujące czasopisma wydawane przez emigrantów ukraińskich:

- 1/ Rozbudowa Nacji.
- 2/ Social Demokrat /nieregularnie/.
- 3/ Wistnyk Ukr. Komitetu "
- 4/ Wistnyk Ukr. Narodnej Rady"
- 5/ Nasz Kraj. "
- 6/ Chwyli Kubani "

Przybył